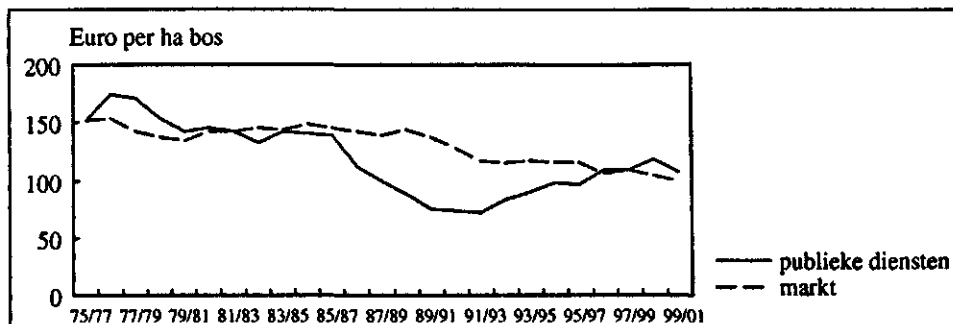

Opbrengsten

De particuliere boseigenaar behaalde uit marktactiviteiten, verkoop van hout en overige opbrengsten (zoals verhuur van jachtrechten en recreatieve diensten), in 2001 een gemiddelde opbrengst van 77 euro per hectare bos. Voor de diensten met een publiek karakter, waaronder de instandhouding van natuur en openstelling van het bos, ontving hij 88 euro per hectare bos (tabel 7) ofwel ruim de helft van de totale opbrengsten uit het bos. In het afgelopen decennium is het aandeel van de opbrengsten uit publieke diensten op de totale opbrengsten vrij sterk gestegen (figuur 8). De houtopbrengst daalde in 2001 door lagere prijzen voor op stam verkocht hout. Het houtoogstvolume is in het afgelopen decennium gedaald en lijkt zich na 1996 op een zeer laag niveau te stabiliseren. De houtprijzen zijn in deze periode niet zoveel veranderd, maar er is wel een licht dalende trend.

Kosten

De kosten zijn na een sterke stijging in 2000, in 2001 weer gedaald tot het niveau van 1999 (tabel 7). Er werden veel minder werkzaamheden verricht op basis van de 'Regeling effectgerichte maatregelen'. Verder namen de kosten voor bosverjonging af. Deze kosten fluctueren echter over de jaren, maar de trend is dalend. De grootste kostenposten zijn berekende en betaalde lonen (36% van de totale kosten in 2001) en werk door derden (35%).

Figuur 8 Reële opbrengsten uit markt en publieke diensten op grotere particuliere bosbedrijven (> 50 ha), voortschrijdend driejaarsgemiddelde (euro per ha bos), 1975-2001
Bron: Bedrijven-informatienet van het LEI.

Bedrijfsresultaat en inkomen uit bosbedrijf

Gemiddeld leed het Nederlandse particuliere bosbedrijf met meer dan 5 ha bos in 2001 een verlies van 56 euro per hectare, vrijwel evenveel als het jaar daarvoor. Ten opzichte van 1999 is het verlies met bijna 10 euro per hectare toegenomen (tabel 7). Driekwart van de kosten die de particuliere bosbedrijven in 2001 maakten, werd goedgemaakt door opbrengsten, ongeveer gelijk aan het gemiddelde van de afgelopen tien jaar (77%). Op de grotere particuliere bosbedrijven (meer dan 50 ha bos) lag het verlies op 17 euro per hectare bos, tegen 14 euro in het voorgaande jaar. De opbrengsten op deze bedrijven dekten ongeveer 90% van de kosten. Dat wijkt maar weinig af van het gemiddelde in de jaren negentig (93%).

Het inkomen uit het bosbedrijf - de beloning voor de eigenaar voor risico, management,

arbeid en eigen vermogen - was op het gemiddelde particuliere bosbedrijf in 2001 negatief (19 euro per hectare). Op de bedrijven groter dan 50 ha resteerde zowel in 2000 als in 2001 geen inkomen uit bosbedrijf.

Alleen grote bedrijven met meer dan 250 ha bos weten doorgaans uit de rode cijfers te blijven. Op die bedrijven zijn de overheadkosten per hectare lager en de (hout)opbrengsten per hectare wat hoger. In 2001 behaalden deze bedrijven een positief bedrijfsresultaat van 13 euro per hectare, tegen 21 euro in 2000 en 40 euro per hectare in 1999. Het inkomen uit het bosbedrijf lag in deze jaren bijna 10 euro per hectare hoger. Overigens heeft slechts 2% van de particuliere bosbedrijven meer dan 250 ha bos.

GEZAMENLIJKE FINANCIERING VAN NATUUR EN LANDSCHAP

Aart van den Ham (031 7-479763) en Gabe Venema (070-3358323)

De overheid zoekt voor de financiering van natuur en landschap naar nieuwe vormen. Naast de rijksoverheid, bijvoorbeeld het ministerie van LNV, en de Europese Unie kunnen ook andere partijen bijdragen. Het LEI is in een onderzoek de mogelijkheden hiervoor nagegaan. Daaruit is een financieringsconcept ontstaan dat in principe kansrijk kan worden geacht om zowel private als publieke partijen te laten deelnemen. Naast rijk, provincies en gemeenten kunnen ook waterschappen worden gezien als publieke partij, omdat zij werken met geld dat op basis van verplichte heffingen.

Onderscheid tussen publiek en privaat geld moet helder zijn

Publiek geld is onderhevig aan de staatssteuntoets van de Europese Unie. Deze toets houdt in dat wordt nagegaan dat publieke partijen geen ongeoorloofde steun verstrekken aan ondernemingen of producties. Regelingen, die investeringen in natuur en landschap uit publiek geld subsidiëren, zijn aan regels gebonden en moeten aan de Europese Unie ter goedkeuring worden voorgelegd. De Europese Unie zal bijvoorbeeld nagaan of de te verstrekken vergoeding voldoet aan de regel dat alleen een compensatie wordt gegeven voor gederfde opbrengsten en de extra kosten,

verhoogd met een bonus van maximaal 20%. Daarnaast moet er sprake zijn van een individuele relatie tussen de (publieke) subsidieverstrekker en ontvanger en moet het om een door de Europese Unie erkende betaalinstantie gaan. Ziehier de basis voor enkele zaken waarmee de praktijk moeite heeft als het gaat om regelingen als bijvoorbeeld Programma Beheer (te laag geachte vergoedingen, geen continuïteit, geen mogelijkheden om Programma Beheer via natuur- en landschapsverenigingen te laten lopen).

Is al het publieke geld onderhevig aan de staatssteuntoets? In beginsel wel, maar als het gaat om geld dat besteed wordt aan het faciliteren van processen om tot een

gewenste vorm van landschapsontwikkeling te komen, is het geen staatssteun. Bovendien zijn investeringen, betaald uit privaat geld, niet onderhevig aan de staatssteuntoets omdat er dan sprake is van een marktrelatie. Het is echter wel belangrijk om een heldere scheiding tussen privaat en publiek geld te maken. Het moet duidelijk zijn dat privaat geld werkelijk privaat geld is en blijft. Is de scheiding tussen private en publieke bronnen niet helder of wordt privaat geld geïnd via een overheidsbeschikking, dan is alsnog sprake van publiek geld dat onderhevig is aan de staatssteuntoets.

Behalve de voorwaarden van het Europees steunkader is ook de Comptabiliteitswet van belang. Overheden zijn verplicht met het kasstelsel te werken. Wat in een bepaald jaar als uitgave is begroot, maar niet wordt gerealiseerd, moet terug naar de algemene middelen. Een eenmalige bijdrage aan een fonds kan, maar als daarmee continuïteit voor jaren moet worden gerealiseerd, heeft dat grote budgettaire gevolgen. Kortom, het is verstandig een helder zichtbare scheiding tussen het private geld en het publieke geld aan te houden.

Private partijen willen doelen realiseren

Het Europees steunkader en de Comptabiliteitswet zijn niet gemakkelijk aan te passen om een goede financiering van natuur en landschap te bieden. Private partijen willen samenwerken als ze daardoor hun eigen doelen kunnen realiseren en als ze duidelijkheid hebben over het effect van het door hen in te zetten geld. Als een regionaal

fonds wordt gevuld met privaat geld dat onder verantwoordelijkheid valt van een afzonderlijk privaat bestuur, is dat voor de helderheid ten aanzien van een eventuele staatssteuntoets een voordeel. Het geeft ook duidelijkheid aan de private partijen dat ze zelf besluiten over de inzet van hun geld. Het geeft beide typen partijen ten opzichte van elkaar een meer gelijkwaardige positie. Beide partijen zouden voor verbetering van de kwaliteit van natuur en landschap eigen projecten kunnen financieren, maar het heeft ook voordelen om samen te werken. Een mogelijkheid is investeringen in de (openbare) infrastructuur en een deel van de betaling aan groene ondernemers uit publieke middelen te financieren en het overige inkomensdeel of particuliere investeringen uit het private geld. Een gebiedsmanager zou voor de financiering van natuur en landschap in 'zijn' gebied zowel op de inzet van privaat geld als op de inzet van publiek geld een beroep kunnen doen. Hij kan daarmee een loketfunctie voor het gebied vervullen. Het is echter belangrijk dat in voorkomende gevallen goed en in een vroegtijdig stadium over de plannen wordt gecommuniceerd.

Communicatie en interactie belangrijk

Om beter zicht te krijgen in elkaars doelen, is een grotere participatie van gebiedsactoren in een vroeg stadium van het beleidsproces van belang. Dat geeft de mogelijkheid om elkaars kennis uit te wisselen en in de eigen denkkaders te integreren. De actoren groeien als het ware met elkaar mee. Dat schept ruimte om gezamenlijk di-

lemma's op te lossen. Door een groep veranderingsgezinde actoren op basis van kennisverschillen creatieve oplossingen te laten zoeken, is het mogelijk met (voorlopig) vaststaande kaders om te gaan. Er ontstaat ruimte om een collectief inzicht te krijgen over een succesvolle gezamenlijke strategie 'natuur en landschap'. Natuur en landschap kunnen dan in individuele bedrijfsplannen opgenomen worden. Overheden kunnen door vroegtijdige interactie met de praktijk meer zicht krijgen op het noodzakelijke institutioneel kader voor het realiseren van collectieve doelen. Hierbij is samenwerking met gelijkgestemde lidstaten, zoals Duitsland en Oostenrijk, wenselijk. De kansen voor aanpassing van het steunkader na 2006 kunnen door samenwerking evenwel beter worden benut. De plattelandsproblematiek is namelijk niet voor geheel Europa gelijk, hetgeen maatwerk moeilijk maakt. Door te communiceren over de mogelijkheden van de kaders, kunnen private partijen beter hun kansen verkennen. Nu is het nog vaak zo dat opgezette financieringsconcepten veel vragen en onzekerheden opleveren. Kortom, goede communicatie en participatief-interactief leren kan er toe bijdragen dat gewenste toekomstbeelden werkelijkheid worden en beleidsopgaven worden gerealiseerd.

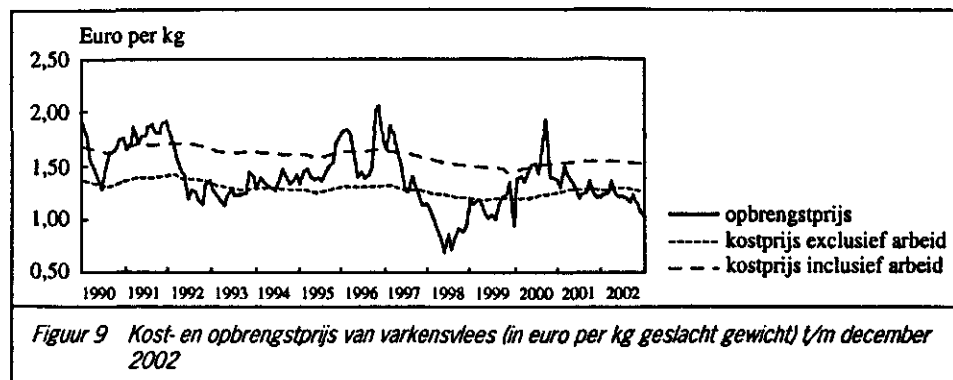
Meer informatie:

Rapport 4.02.08 *Naar netwerkfinanciering en aanpak voor Kwaliteitsimpuls Landschap*

KOSTPRIJS VARKENS LICHT GEDAALD

Arjan Wisman (070-3358352)

De kostprijs van varkensvlees daalde in de afgelopen maanden licht. Dat was te danken aan iets lagere voerprijzen, hoewel deze vanaf oktober niet verder daalden. In de loop van 2002 was er sprake van een geleidelijke prijsdaling: in december was de voerprijs van vleesvarkens bijna 1 euro per 100 kg lager (bijna 5%) dan in januari. De kostprijs per big is in de laatste vier maanden van 2002, ook dankzij de lagere voerprijs, met twee dubbeltjes omlaag gegaan. Gunstig voor de zeugenhouders was de stijging van de marktprijs van biggen met bijna 5 euro tussen oktober en december. Desalniettemin was deze stijging niet voldoende voor een kostendekkende productie, zelfs wanneer de ingerekende

arbeidskosten niet worden meegenomen. Voor de gespecialiseerde vleesvarkensbedrijven betekende de prijsstijging van

biggen een stijging van de kostprijs van vleesvarkens. Deze lag in december 2002 5 cent per kg hoger was dan in oktober